

FIZJOTERAPIA ZGODNA Z ZASADAMI EVIDENCE-BASED PRACTICE OMÓWIENIA MIĘDZYNARODOWYCH WYTYCZNYCH PRAKTYKI

OMÓWIENIE PRZEGLĄDU TEMATYCZNEGO DOTYCZĄCEGO POSTĘPOWANIA FIZJOTERAPEUTYCZNEGO W TENDINOPATII WIĘZADŁA RZEPKI (KOLANO SKOCZKA)

Dokument źródłowy:

Rudavsky, A., & Cook, J. *Physiotherapy management of patellar tendinopathy (jumper's knee)*. *Journal of Physiotherapy*, 2014, 60(3), 122-129.

Rok publikacji: 2014

Autor omówienia:

dr Marcin Starzak

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie, Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia w Białej Podlaskiej, Katedra Sportu dla Wszystkich

PROBLEMATYKA I ADRESACI WYTYCZNYCH

Tendinopatia więzadła rzepki (kolano skoczka) jest rozpoznaniem klinicznym dolegliwości bólowych i dysfunkcji więzadła właściwego rzepki. Problem dotyczy najczęściej osoby uprawiające sporty, których specyfikę charakteryzuje wykonywanie dużej liczby skoków i zmian kierunku poruszania. Kolano skoczka najczęściej diagnozuje się u osób od wieku młodzieńczego do 40. roku życia.

Tendinopatia więzadła rzepki klinicznie objawia się jako ból zlokalizowany w okolicach przyczepu bliższego więzadła rzepki. Ból ścięgna w przyczepie górnym rzepki (tendinopatia mięśnia czworogłowego) oraz w okolicach przyczepu piszczelowego występuje rzadziej, ale diagnoza i postępowanie są podobne.

W omawianym przeglądzie termin **tendinopatia** użyto do określenia bolesności ścięgna. Termin **patologia ścięgna** odnosi się do wskazania nieprawidłowego obrazowania lub histopatologii bez odniesienia do bólu.

Epidemiologia

Tendinopatia więzadła rzepki jest schorzeniem o charakterze przeciążeniowym, w którym dolegliwości bólowe pojawiają się zwykle stopniowo. Sportowcy z objawami łagodnymi do umiarkowanych często kontynuują treningi i rywalizację sportową. Natomiast, występowanie objawów ostrych wpływa na czynności życia codziennego, w tym: poruszanie się po schodach, wykonanie przysiadu, czy długotrwałe siedzenie.

Określanie częstości występowania urazów przeciążeniowych, takich jak tendinopatia, jest trudne, ponieważ urazy wynikające z przeciążenia często nie są rejestrowane, a kontuzje są definiowane wyłącznie miarą absencji

Seria wydawnicza i źródło finansowania:

Opracowanie wytycznych w serii opracowań wytycznych praktyki publikowanych w ramach projektu PRO-EBP Platforma promowania i upowszechniania praktyki zawodowej opartej na wiedzy naukowej PRO-EBP / A platform for the promotion and dissemination of professional practice based on scientific evidence, dofinansowanego z Programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki Ministra Edukacji i Nauki, umowa nr SONP/SP/461408/2020

Opracowanie w wolnym dostępie, opublikowane na <https://pro-ebp.awf-bp.edu.pl/>

od zawodów i treningu. Ponadto, w taki sposób rejestruje się tylko najpoważniejsze i ostre urazy spowodowane przeciążeniem, co utrudnia dokładne oszacowanie częstości występowania tendinopatii rzepki w populacji sportowców.

Przyjmuje się, że częstość występowania tendinopatii rzepki związana jest z rodzajem uprawianego sportu. W populacji osób uprawiających sport rekreacyjnie schorzenie najczęściej diagnozowano u siatkarzy (14,4%), a najrzadziej wśród piłkarzy nożnych (2,5%), jednak rozpowszechnienie jest znacznie większe u sportowców wyczynowych.

Bezobjawową patologię więzadła rzepki obserwuje się u około 22% wysoko kwalifikowanych sportowców, dwukrotnie częściej u mężczyzn niż u kobiet. Spośród takich dyscyplin sportu, jak koszykówka, siatkówka, krykiety i futbol australijski¹, patologia najczęściej dotyka koszykarzy (36%). Dotyczy to również młodych zawodników, np. w koszykówce częstość występowania tendinopatii rzepki diagnozowano u 7% zawodników, a u 26% odnotowano bezobjawową patologię ścięgna.

¹Cook, J. L., Khan, K. M., Kiss, Z. S., & Griffiths, L. (2000). Patellar tendinopathy in junior basketball players: a controlled clinical and ultrasonographic study of 268 patellar tendons in players aged 14–18 years. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 10(4), 216-220.

TYP DOKUMENTU, METODY JEGO OPRACOWANIA

Omówienie porusza aspekty związane z występowaniem tendinopatii więzadła rzepki, czynnikami ryzyka i czynnikami towarzyszącymi oraz technikami oceny i leczenia. Autorzy przeglądu opierają się na dostępnych dowodach naukowych oraz opiniach ekspertów. Jak podkreślają autorzy dokumentu, **opracowanie zostało przygotowane na podstawie aktualnego stanu wiedzy w momencie dokonywania przeglądu literatury.**

Analizowana praca to przegląd narracyjny, a nie formalny przegląd systematyczny. Autorzy nie podają sposobów wyszukiwania, selekcji i analizy jakości prac i innych źródeł, na podstawie których opracowano tekst publikacji. Niemniej, wybór tego opracowania do zbioru omówień dokumentów tworzonych zgodnie z zasadami praktyki opartej na danych naukowych nie był przypadkowy ani nieświadomy.

Praca została opublikowana w numerze specjalnym czasopisma *Journal of Physiotherapy* (wcześniej *Australian Journal of Physiotherapy*) – naukowego periodyku Australijskiego Towarzystwa Fizjoterapii, APA, jednego z najwyżej cenionych naukowych czasopism fizjoterapeutycznych na świecie, gdzie promowana jest Evidence-based practice. Autorzy, zaproszeni do przygotowania tego przeglądu, to pracownicy Monash University w Melbourne, gdzie powstawały jedne z pierwszych przeglądów systematycznych dotyczących fizjoterapii, wiodącego ośrodka Evidence-based physiotherapy (podobnie, APA opiera swoją działalność na zasadach EBP i upowszechniania EBP²).

Przeglądy narracyjne, jeśli są przygotowywane przez takich autorów i publikowane w czasopismach o takim profilu i misji, stanowią świetne źródło nie tylko danych z badań, ale także interpretacji i inspiracji od wybitnych autorów, reprezentujących kulturę EBP. Stąd też, a także z powodu tematyki, autor omówienia wybrał właśnie tę pracę, mimo, że nie jest to opracowanie zupełnie nowe.

W omawianym przeglądzie nie uwzględniono tematu zerwania więzadła rzepki ze względu na rzadkość występowania przy tendinopatii rzepki.

²<https://australian.physio/research/PRF/translation>.

TREŚĆ WYTYCZNYCH

Czynniki ryzyka i czynniki towarzyszące

Ta część dokumentu została opracowana na podstawie dostępnych na etapie przygotowania przeglądu badań naukowych dotyczących czynników ryzyka i czynników towarzyszących zarówno patologii, jak i tendinopatii rzepki.

Nie uwzględniono badań biomechanicznych, ponieważ zmieniona mechanika poruszania, może być efektem bolesności więzadła rzepki, choć taki czynnik zapewne należałoby wziąć pod uwagę.

Zewnętrzne i wewnętrzne czynniki ryzyka i czynniki towarzyszące patologii i tendinopatii rzepki

Grupa czynników	Czynnik	Charakterystyka
Zewnętrzne	Obciążenie treningowe	Wzrost objętości i częstotliwości treningowej jest najczęstszym czynnikiem powodującym tendinopatię rzepki.
	Gęstość powierzchni podłoża i stopień amortyzacji	Należy uwzględnić gęstość powierzchni podłoża i stopień amortyzacji zarówno nawierzchni jak i obuwia sportowego. Twardsze nawierzchnie mogą nasilać odczucia bólowe w trakcie aktywności fizycznej.
Wewnętrzne	Wysokość ciała, ciężar ciała, ruchomość stawów kończyn dolnych, długość kończyn dolnych, budowa ciała, ułożenie kończyn dolnych oraz długość i siła mięśnia dwugłowego uda i mięśnia czworogłowego	Krótsza długość lub mniejsza rozciągliwość mięśnia czworogłowego i dwugłowego przyczynia się do powstania tendinopatii rzepki, podczas gdy większa siła tych grup mięśniowych wpływa na zmniejszenie bólu i poprawę funkcji. Różna kinematyka kończyn dolnych i kolejność rekrutacji mięśni w fazie lądowania, gdzie dochodzi do największego obciążenia więzadła rzepki, przyczynia się do występowania patologii. Wysokość łuku stopy, zmniejszone zgięcie grzbietowe stawu skokowego, zwiększona nierównowaga w długości kończyn dolnych oraz wysokie ustawienie rzepki u mężczyzn są związane z tendinopatią rzepki. Chłopcy i mężczyźni są dwa do czterech razy bardziej narażeni na rozwój tendinopatii rzepki niż dziewczęta. Zwiększony obwód talii u mężczyzn wiąże się z większą częstością występowania patologii w obrazie USG. Mężczyźni z obwodem talii większym niż 83 cm są bardziej narażeni na nieprawidłowe zmiany w obrazowaniu (74% w porównaniu z 15% u osób o obwodzie poniżej 83 cm). Zawodnicy z tendinopatią rzepki są zazwyczaj młodsi i charakteryzują się podwyższonymi parametrami wysokości i ciężaru ciała niż osoby bez tendinopatii.

Ocena

Ze względu na niewielką liczbę prac dostarczających dowodów dotyczących procedur oceny opracowanie zamieszczone w tabeli 2 jest oparte na opinii ekspertów.

Elementy procedury oceny przy tendinopatii rzepki

Grupa czynników	Charakterystyka
Wywiad	1. Rozpoznanie źródła bólu poprzez wskazanie przez badaną osobę miejsca odczuwania bólu w trakcie wykonania zadania obciążającego więzadło rzepki (np. skok lub ćwiczenie wymagające zmiany kierunku ruchu). Badany powinien wskazać palcem przyczep więzadła rzepki; szerzej rozprzestrzeniony ból powinien sugerować inną możliwą diagnozę. 2. Identyfikacja przyczyn bólu. Zazwyczaj wskazuje się na dwie możliwe przyczyny: duży wzrost ogólnego obciążenia z wartości obciążenia podstawowego (np. rozpoczęcie treningu plyometrycznego lub udział w zawodach o znacznym obciążeniu lub powrót do regularnego treningu po długiej przerwie (np. powrót do treningu po 4 do 6 tygodniach przerwy spowodowanej innym urazem lub okresem przejściowym). Należy zwrócić uwagę, że wysoko kwalifikowani zawodnicy mogą mieć powtarzające się okresy obciążenia/odciążenia z powodu kontuzji i przerw w sezonie przez okres kilku lat. Stopniowo zmniejsza to zdolność ścięgna do tolerowania obciążenia, przez co

Wywiad	staje się podatne na przeciążenie przy niewielkich zmianach w treningu. Jakikolwiek możliwy do zidentyfikowania ból wywołany zmianą obciążenia lub obciążeniem, które nie powinno wywoływać tendinopatii rzepki (np. jazda na rowerze), powinien sugerować alternatywną diagnozę. 3. Dolegliwości bólowe więzadła rzepki mogą dawać różnorodne objawy, także przed rozpoczęciem aktywności, np. w trakcie rozgrzewki (od całkowicie łagodnych objawów do ich braku), ale ulegają pogorszeniu następnego dnia, co może utrzymywać się przez kilka dni. Sportowiec rzadko będzie uskarżał się na ból w nocy i sztywność poranną (chyba, że objawy są poważne), ale będzie odczuwał ból przy dłuższym siedzeniu, zwłaszcza w trakcie jazdy samochodem. Ból podczas siedzenia może być dobrym wskazaniem do ponownej oceny. Ból podczas codziennej aktywności, tj. chodzenia po schodach i wykonywania przysiadów, jest również powszechny i może wywoływać objawy. 4. Większość sportowców, u których klinicznie występuje tendinopatia rzepki, to zazwyczaj wysoko kwalifikowani zawodnicy sportów siłowo-szybkościowych. W czasie wywiadu będą uskarżać się, że ból wydatnie wpływa na ich możliwości wysiłkowe i ogranicza osiąganie sukcesów w sporcie. 5. Dokumentacja powinna zawierać informację dotyczącą wcześniejszych interwencji, w tym: wszystkich rodzajów interwencji i postępowań rehabilitacyjnych, opisów udanych i nieudanych interwencji oraz szczegółów wszystkich zastosowanych ćwiczeń, w tym liczby powtórzeń, zestawów ćwiczeń, obciążenia i częstotliwości treningowej. 6. Dokumentacja powinna obejmować wszystkie znane czynniki ryzyka występowania tendinopatii, takie jak cukrzyca, wysoki poziom cholesterolu, seronegatywne artropatie i stosowanie fluorochinolonów. Wiadomo, że przyczyniają się one do innych tendinopatii, ale ich rola w tendinopatii rzepki jest nieznana. 7. Wywiad powinien zawierać informacje dotyczące przeszłych urazów i historię medyczną, w tym urazów, które wymagały odciążenia lub przerwy od aktywności sportowej, lub urazów, które mogły zmienić sposób, w jaki sportowiec absorbuje energię podczas manewrów sportowych.
Badanie	Badanie VISA-P* jako pomiar wyjściowy w celu monitorowania bólu i funkcji. VISA-P to krótki kwestionariusz oceniający objawy, proste testy funkcji i zdolność do uprawiania sportu. Sześć z ośmiu pytań znajduje się na wizualnej skali analogowej (VAS) od 0 do 10, przy czym 10 oznacza optymalny stan zdrowia. Maksymalny wynik dla bezobjawowego, w pełni sprawnego sportowca wynosi 100 punktów, najniższy teoretyczny wynik to 0, a mniej niż 80 punktów odpowiada dysfunkcji. Badanie najlepiej powtarzać co miesiąc, a minimalna klinicznie istotna zmiana (różnica) to 13 punktów. Tkliwość palpacyjna jest słabą techniką diagnostyczną i nigdy nie powinna być wykorzystywana jako wskaźnik efektywności interwencji. Próg wrażliwości na ból mierzony za pomocą algometrii jest znacznie niższy u sportowców z tendinopatią rzepki (próg 36,8 N) w porównaniu do sportowców bez tendinopatii. Obserwacja prawie zawsze wykaże zanik mięśnia czworogłowego i trójgłowego łydki (zwłaszcza mięśnia brzuchatego łydki) w porównaniu do strony przeciwnej; stopień atrofii zależy od długości występowania objawów. Sportowcy, którzy nadal trenują i uczestniczą w zawodach, nawet na poziomie elitarnym, są narażeni na utratę siły i masy mięśniowej ze względu na konieczność redukcji obciążenia z powodu bólu.
Testy kliniczne	Przysiad na jednej nodze na podłożu pochyłym (25°). Test polega na utrzymaniu przez pacjenta wyprostowanego tułowia i wykonaniu przysiadu do kąta 90° w stawie kolanowym, jeśli to możliwe. Test wykonuje się dla obu nóg. Ocenie podlega pomiar odczuć bólowych (VAS) w trakcie maksymalnego zgięcia w stawie kolanowym. Ocena funkcji łańcucha kinematycznego. Jakość ruchu można ocenić za pomocą różnych testów skocznościowych na jednej nodze i określonych zadań wymagających zmiany kierunku. Ocenie podlega pomiar odczuć bólowych (VAS) podczas wyskoku i lądowania przy zróżnicowanym obciążeniu. Przy ocenie i monitorowaniu postępów pomocny może być również pomiar wysokości lub/i długości skoków. U zawodników wysoko kwalifikowanych, jeśli to możliwe, można wykorzystać pomiary kątowe i momentów sił w stawach za pomocą analizy wideo/biomechanicznej.

Testy kliniczne	Ocena siły mięśniowej. Ocena za pomocą pomiarów klinicznych i funkcjonalnych (powtarzane wspięcia na palcach i przysiad na jednej nodze na podłożu pochyłym), jest przydatna do oceny poziomu obciążenia podstawowych mięśni. Zakres ruchów w stawie skokowym. Ocena zakresu ruchów zgięcia / zginania grzbietowego jest krytyczna, ponieważ staw skokowy i mięsień trójgłowy łydki pochłaniają większość energii w czasie lądowania.
Badanie obrazowe	Tradycyjne obrazowanie ultrasonograficzne (USG) i rezonansem magnetycznym (MRI) może zidentyfikować obecność patologii w ścięgnie. Obrazowanie prawie zawsze wykaże patologię ścięgna, niezależnie od zastosowanej metody. Obecność nieprawidłowości w obrazowaniu nie oznacza, że patologia jest źródłem bólu, dlatego niezbędne jest potwierdzenie kliniczne. Co ważniejsze, patologia jest zwykle zwyrodnieniowa, często ograniczona i nie zmienia się w czasie, więc obrazowanie ścięgna jako wskaźnika efektywności interwencji jest nieprzydatne, ponieważ ból może ulec poprawie bez pozytywnych zmian w strukturze ścięgna. Uzawodników wysokokwalifikowanych w dyscyplinach skocznościowych np. w siatkówce, zmiany w ścięgnach rzepki są prawie normą, co należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników klinicznych i obrazowych.
Diagnostyka różnicowa	Wywiad i badanie są kluczowe dla odróżnienia tendinopatii rzepki od innych rozpoznań, w tym: bólu rzepkowo-udowego; patologii fałdu lub poduszki tłuszczowej nadrzepkowej; podwichnięcia rzepki albo problemów osiowości ruchów rzepki, choroby Osgood-Schlattera.

* - Victorian Institute of Sports Assessment dla więzadła rzepki.

POSTĘPOWANIE REHABILITACYJNE

Ta część dokumentu została opracowana na podstawie literatury dotyczącej postępowania rehabilitacyjnego, a także doświadczenia, praktyki klinicznej i nowych obszarów badań.

Interwencje aktywne

Interwencje aktywne mają na celu początkowo zmniejszenie odczuć bólowych, a następnie progresywny trening oporowy ukierunkowany na odbudowę deficytów w zakresie siły mięśniowej, ćwiczenia oporowe w celu poprawy funkcjonowania mięśni w cyklu rozciągnięcie-skurcz, a na końcu trening funkcjonalny pozwalający na powrót do sportu (tabela poniżej).

Postępowanie rehabilitacyjne w tendinopatii więzadła rzepki:

Faza rehabilitacji	Cel leczenia	Interwencja	Charakterystyka
Leczenie bólu	Zmniejszenie bólu	Ćwiczenia izometryczne w średnim zakresie tolerancji na ból. Zmniejszone obciążenie i modyfikacja aktywności fizycznej.	Izometryczne utrzymanie wyprostowanej nogi: 4 serie, 45 sek, 2x/dzień.
Trening progresywny siły mięśniowej	Kształtowanie siły mięśniowej	Trening siłowy o dużej objętości w zakresie tolerancji bólu.	Wyprosty nóg, wyciskanie nóg siedząc: 4 serie, 6-8 powtórzeń, 3-4x/tydz.
	Siła funkcjonalna	Progresywny trening oporowy, zadania funkcjonalne odnoszące się do wzorców ruchowych, trening w całym łańcuchu kinematycznym (ćwiczenia wielostawowe) i wytrzymałości jeśli jest to wymagane.	Wykroki chodzone z ciężarem własnego ciała lub dodatkowym obciążeniem zewnętrznym, wejścia po schodach.

Trening progresywny siły mięśniowej	Zwiększenie mocy mięśniowej	Trening szybkości skurczu mięśniowego, zmniejszona liczba powtórzeń.	Przysiady w wykroku, biegi po schodach, skippingi.
Magazynowanie energii /cykl rozciągnięcie-skurcz	Kształtowanie cyklu rozciągnięcie-skurcz	Ćwiczenia plyometryczne.	Skoki, ćwiczenia z elementami wyhamowania i zmiany kierunku poruszania.
	Trening specyficzny	Ćwiczenia specyficzne dla danego sportu włączając ćwiczenia wytrzymałości.	Ćwiczenia specyficzne dla danego sportu o ustalonej intensywności i czasie trwania.
Podtrzymanie	Postępowanie w przypadku wystąpienia objawów i zapobieganie stanom ostrym	Edukacja, kontynuacja treningu siły mięśniowej i odpowiednie zarządzanie obciążeniem treningowym w zakresie tolerancji na ból.	Kontynuacja ćwiczeń: wyprosty nóg lub przysiad „hiszpański” [*] z równoległe prowadzonym treningiem i grą właściwą dla danego sportu.

* – Przysiad obunóż z taśmą / gumą oporową umiejscowioną poniżej kolan i przymocowaną przed ćwiczącym.

Interwencje pasywne

Inne techniki mogą być przydatne we wspomaganiu programu ćwiczeń, jednak niewiele jest dowodów na efekt biernego leczenia tendinopatii rzepki.

W dostępnych badaniach, w których wykorzystywano techniki terapii manualnej, w tym manipulację mięśniowo-powięziową grupy mięśni prostowników kolana czy masażu poprzecznego, miały pozytywny wpływ na zmniejszenie bólu pacjentów z tendinopatią rzepki w krótko- i długoterminowych interwencjach.

W celu odciążenia więzadła rzepki często stosuje się inne terapie bierne, takie jak opaski uciskowe i techniki tapingu, jednak nie ma dowodów potwierdzających ich skuteczność.

Interwencje pasywne najlepiej stosować w celu zmniejszenia objawów w trakcie sezonu, aby sportowiec mógł jednocześnie kontynuować proces rehabilitacji i szkolenia sportowego.

Pozostałe interwencje

Interwencjami często stosowanymi w badaniach klinicznych są: **terapia falą uderzeniową, iniekcje kortykosteroidami, preparat osocza bogatopłytkowego** czy **środki przeciwbólowe**. Nie ma jednak jednoznacznych dowodów na poparcie ich stosowania w tendinopatii ścięgna rzepki.

Interwencje chirurgiczne, w tym tzw. shaving artroskopowy i iniekcje sklerotyzujące, wpływają na zmniejszenie odczuć bólowych i długość okresu spędzonego poza sportem.

Rozważając operację, ważne jest, aby wziąć pod uwagę etap tendinopatii i traktować ją jako część wszechstronnego programu rehabilitacyjnego obejmującego ćwiczenia w całym łańcuchu kinematycznym, edukację w zakresie prawidłowej techniki lądowania oraz radzenia sobie z obciążeniem i powrotem do sportu.

Edukacja

W procesie rehabilitacji ważne jest, aby sportowiec miał realistyczne oczekiwania co do jego przebiegu i zrozumiał, że radzenie sobie z objawami jest związane z całą karierą sportową, zarówno rekreacyjną, jak i wyczynową. Sportowiec musi wiedzieć, jak monitorować objawy i odpowiednio dostosowywać udział i obciążenie podczas procesu rehabilitacji i po powrocie do sportu.

Istotną kwestią jest świadomość co do podejmowania regularnego treningu siłowego realizowanego co najmniej dwa razy w tygodniu przez całą karierę sportową.

Ścięgna zwykle reagują z opóźnieniem na obciążenie i powodują minimalne dolegliwości bólowe podczas aktywności fizycznej, które zaostrzają się 24 godziny później. Regularne monitorowanie bólu pomoże kierować i rozwijać program treningowy i powinno być kontynuowane po powrocie do sportu.

Najlepszym testem diagnostycznym jest przysiad na jednej nodze na podłożu pochyłym, który może być wykorzystany jako próba samooceny objawów w celu określenia reakcji na rehabilitację i uczestnictwo w sporcie. Prowadzenie dziennika objawów i bólu może posłużyć do identyfikacji czynników prowokujących, monitorowania reakcji na obciążenie i nauki samodzielnego radzenia sobie z objawami.

Czynniki wpływające na rokowanie

Powrót do sportu może być powolny i często zależy od nasilenia bólu i dysfunkcji, jakości rehabilitacji oraz czynników wewnętrznych i zewnętrznych.

Badania wskazują, że czas trwania rehabilitacji przed powrotem do sportu może wynieść od 20 do 90 dni, w zależności od stopnia rozwoju patologii. Jednak wytyczne oparte na badaniach obrazowych (USG, MRI) mogą zaniżyć czas powrotu do sportu, biorąc pod uwagę, że inne czynniki wpływają na rokowanie.

Sportowiec, u którego występuje wysoki poziom dysfunkcji łańcucha kinematycznego, niezależnie od poziomu bólu, będzie potrzebował dłuższego okresu (od 6 do 12 miesięcy), aby odzyskać pełną sprawność aparatu ruchu. Na przykład wysoko kwalifikowany skoczek wzwyż będzie wymagał znacznie więcej rehabilitacji, niż rekreacyjnie trenujący piłkarz nożny, ponieważ poziom i wymagania związane z zadaniami o charakterze skocznościowym w tych dyscyplinach znacznie się różnią. Nawet w treningu sportowym na najwyższym poziomie występują różne poziomy obciążenia w przypadku więzadła rzepki. Siatkarz będzie znacznie częściej skakał i lądował niż koszykarz, a także będzie wymagał dłuższej rehabilitacji. Niezależnie od tego, zniecierpliwienie rehabilitacją stwarza gorsze rokowania.

Czas, właściwie dobrany program rehabilitacji i odpowiednio stopniowany powrót do sportu są skutecznym leczeniem.

KOMENTARZ EKSPERCKI

Omawiany przegląd dotyczący postępowania rehabilitacyjnego w tendinopatii więzadła rzepki został opracowany przez uznanych autorów w tej tematyce i opublikowany w czasopiśmie *Journal of Physiotherapy*. Zalecenia zostały oparte na dowodach naukowych dostępnych do roku 2014 i uzupełnionych opiniami ekspertów.

Przegląd prezentuje najbardziej wtedy aktualną wiedzę na temat czynników ryzyka, technik oceny i postępowania przy tendinopatii więzadła rzepki. Problemu trudnego do leczenia, które powinno obejmować szerokie spektrum działań i jednocześnie współpracy na linii lekarz, fizjoterapeuta, trener i zawodnik.

Jak wskazują autorzy, postępowanie w przypadku tendinopatii więzadła rzepki zazwyczaj wymaga długiej rehabilitacji, który ostatecznie może być jednak nieskuteczna. W największym stopniu jest to spowodowane niedostateczną wiedzą na temat rozwoju tej patologii, nieodpowiednim rozpoznaniem czynników ryzyka oraz niedostatkami efektywnych czasowo terapii. Dostępne protokoły postępowania rehabilitacyjnego w tendinopatii rzepki w znacznej mierze są oparte na dowodach z badań dotyczących innych tendinopatii. Jednak różnice w poszczególnych ścięgnach na poziomie strukturalnym i klinicznym mogą być na tyle znaczące, że pośrednie wykorzystywanie dowodów z badań może prowadzić do błędów.

Wydaje się, że jednym z najważniejszych czynników, który należy wziąć pod uwagę, jest odpowiednie zarządzanie obciążeniem treningowym. Gwałtowne zmiany objętości i/lub intensywności treningowej przy jednoczesnym braku odpowiedniego przygotowania do znoszenia znacznych obciążeń mogą prowadzić do narastającego przeciążenia aparatu ruchu. Ważna jest także edukacja w zakresie właściwego doboru obciążenia treningowego, szczególnie ustalenie racjonalnej proporcji między odpoczynkiem i regeneracją a okresami treningu i aktywności fizycznej. Na poziomie sportu wyczynowego często odnosi się to do ustalenia właściwej komunikacji między sztabem trenerskim a zawodnikiem w okresach zwiększonego obciążenia i reakcji na pojawiające się objawy. Natomiast na poziomie rekreacyjnym do podniesienia poziomu samokontroli ćwiczących.

Należy zwrócić uwagę, że omawiany przegląd tematyczny opublikowano w 2014 roku i być może wymaga uaktualnienia. Ponadto, potrzebne są dalsze badania, aby w pełni zrozumieć, w jaki sposób ścięgno traci zdolność adaptacyjną i rozwija się patologia oraz co powoduje odczucia bólowe tak specyficzne dla obciążenia. Przyszłe badania powinny zmierzać do ustalenia optymalnego programu obciążenia treningowego, a także opracowania programów profilaktycznych i edukacyjnych.